

ภาวะผู้นำตามหลักทศตยปาปณิกสูตรของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์*
Leadership Based on Dutiyapapanika Sutta of The Administrators
of The General Education Section of Phrapariyatthidhamma
Schools Kalasin Province

พระมหาทวี สิริวฑฒโน (พรมงศ์), พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส, ทวี สระน้ำคำ¹ และณัฐพัชร วรพงศ์พัชร²
Phramaha Tawee Siri wattano (Promvong), Phrakhru Palad Boonchuay Chotivungso,
Tawee Sranamkam and Ntapat Woraphongphat
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น¹
สถาบันเทคโนโลยีภาคตะวันออกแห่งสุวรรณภูมิ²
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Eastern Institute of Technology Suvarnabhumi, Thailand
Corresponding Author, E-mail: 6405205021@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำตามหลักทศตยปาปณิกสูตรของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ 2) เสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทศตยปาปณิกสูตรของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอน จำนวน 162 รูป/คน กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดกาฬสินธุ์ ปีการศึกษา 2565 จำนวน 6 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ ด้วยวิธีการพรรณนาตามหลักอุปนัย

*ได้รับบทความ: 18 กุมภาพันธ์ 2566; แก้ไขบทความ: 8 เมษายน 2566; ตอรับตีพิมพ์: 29 เมษายน 2566
Received: February 18, 2023; Revised: April 8, 2023; Accepted: April 29, 2023

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำตามหลักทศุติยาปาปณิกสูตรของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามลำดับ คะแนนเฉลี่ย ได้แก่ ด้านแบบอย่างการเป็นผู้นำตามหลักนิสสัยสัมปันโน ด้านการจัดการระบบการทำงานตามหลักวิธูโร ด้านการมอบอำนาจตามหลักวิธูโร และด้านการกำหนดทิศทางตามหลักจักขุมา ตามลำดับ

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทศุติยาปาปณิกสูตรของผู้บริหารโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ มีดังนี้ ด้านการกำหนดทิศทางตามหลักจักขุมา ผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน สามารถกำหนดแผนงาน และบริหารบุคลากรในองค์กรให้มีส่วนร่วมในการสร้างพันธกิจ วิสัยทัศน์ และการสื่อสารภายในองค์กรได้อย่างชัดเจน ด้านการมอบอำนาจและด้านแบบอย่างการเป็นผู้นำตามหลักวิธูโร ผู้บริหารควรมอบอำนาจให้แก่บุคลากรอย่างชัดเจน เปิดโอกาสให้บุคลากรสามารถแสดงศักยภาพของตนได้อย่างอิสระ ผู้บริหารต้องมีคุณสมบัติของผู้นำที่ดี และด้านการจัดการระบบการทำงานตามหลักนิสสัยสัมปันโน ผู้บริหารต้องปรับระบบการดำเนินงาน เพื่อให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายขององค์กร มีแนวปฏิบัติเดียวกัน และบรรลุวัตถุประสงค์เดียวกัน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ; หลักทศุติยาปาปณิกสูตร; โรงเรียนพระปริยัติธรรม

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the leadership according to the Dutiyapāṇika Sutta of Phrapariyattidhamma school administrators, Department of General Education, in Kalasin Province; 2) to propose guidelines for developing leadership according to the Dutiyapāṇika Sutta of Phrapariyattidhamma school administrators, Department of General Education, in Kalasin Province. This study was carried out utilizing a mixed-research method. The sample group included 162 administrators and teachers. Target groups included 6 administrators and teachers. in Phrapariyatthamma School general education department under the National Office of Buddhism Kalasin Province, Academic Year 2022, by purposive sampling. Tools used in the research were the interview forms and questionnaires. Statistics used in data analysis were percentage, mean and standard deviation. Data were analyzed by inductive descriptive method.

The results of the research were as follows:

1. The leadership, according to the Dutiyapāṇika Sutta of Phrapariyattidhamma school administrators, Department of General Education, in Kalasin Province, was statistically

rated at a high level. The highest mean was seen in the aspect of being the example of leadership based on the Nissayasampanno, followed by managing the working system based on Vidhūro, the delegation of power based on Vidhūro, and direction determination based on Cakkhumā.

2. The guidelines for developing leadership according to the Dutiyapāṇika Sutta of Phrapariyattidhamma school administrators, Department of General Education, in Kalasin Province were as follows: Regarding direction determination based on Cakkhumā, administrators should have a clear vision, be able to set a plan, and must manage personnel in the organization to participate in creating a clear mission, vision, and communication within the organization. Regarding the delegation of power and of being the example of leadership based on Vidhūro, administrators should delegate authority to personnel, allow personnel to express their opinions and their potential freely, and must be reliable and have good leadership qualities. Regarding the working system based on the Nissayasampanno, administrators must adjust the operating system and organizational. The organization, therefore, has the same practice and achieves the same objectives.

Keywords: Leadership, Dutiyapapanika Sutta, Phrapariyattidhamma school

1. บทนำ

หลักธรรมในพระพุทธศาสนาอันเป็นแนวทางในการบริหารจัดการเกี่ยวกับภาวะผู้นำคือ หลักทุติยปาปณิกสูตร มี 3 ประการ คือ 1) ด้านจักขุมา คือ มีปัญญา มองการณ์ไกล เป็นผู้ฉลาดสามารถในการวางแผนและฉลาดในการใช้คน 2) ด้านวิธูโร คือ เป็นผู้มีความสามารถในการจัดการธุระต่างๆ มีประสบการณ์การทำงาน หรือกิจการทั้งปวงได้ดี 3) ด้านนิสสัยสัมปันโน คือ เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดีกับเพื่อนร่วมงานและบุคคลอื่น ซึ่งเป็นทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ข้อนี้ตรงกับคำว่า Human Relation Skill หากผู้บริหารจะนำหลักการบริหารเชิงพุทธ เข้ามาประกอบหรือบูรณาการให้เข้ากับการบริหารโรงเรียน พระปริยัติธรรมในปัจจุบัน ก็ถือว่าเป็นแนวทางใหม่หรือเข้าสู่มิติของ การบริหารงานที่ยั่งยืน มั่นคง และสร้างความเป็นธรรมอย่างชาญฉลาด โดยที่ยังมีคุณธรรมมาประกอบใน การพิจารณาบริหารจัดการด้วยอีกส่วนหนึ่งด้วย (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549, หน้า 26)

การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการเรียนการสอนแบบสายสามัญทั่วไปของพระภิกษุสามเณร ซึ่งได้จัดตั้งขึ้นตามความประสงค์ของคณะสงฆ์ในปัจจุบัน โดยมีได้มุ่งเน้น การเรียนการสอนเฉพาะด้านนักธรรมและบาลีในอดีตที่ผ่านมาเท่านั้น เนื่องจากว่าคณะสงฆ์และกรมการศาสนาได้มอง

เห็นความสำคัญของการศึกษาวิทยาการสมัยใหม่ที่พระภิกษุและสามเณร ควรได้รับการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง จึงได้จัดทำหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาขึ้น โดยกระทรวงศึกษาธิการได้ออกระเบียบว่าด้วย โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา อันเป็นการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตามหลักสูตรของ กระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2514 โดยมีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาเป็นประโยชน์ ต่อการสืบทอดศาสนทายาทที่ดีมีความรู้ทั้งทางโลกสมัยใหม่ในปัจจุบันและมีความเข้าใจในหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง

ปัจจุบันโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีจำนวนมากมายหลายแห่งกระจายไปทั่ว ทุกแห่งภายในประเทศ ในส่วนของจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้มีการจัดการเรียน การสอนจำนวนทั้งหมด 10 แห่ง โดยแต่ละแห่งได้มีความพยายามในการบริหารจัดการให้เกิดการสอดคล้องกับพระราชบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) หมวดที่ 1 มาตรา 9(4) ในบริหารจัดการการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ บุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เช่น ได้มีการหาแนวทางแก้ปัญหาโดยจัดเสวนาระดมความคิดเห็นในการพัฒนาสถานศึกษาพร้อมทั้งประเมิน การทำงานประจำปีการศึกษา เป็นต้น แต่จากการดำเนินงานที่ผ่านมาประสบปัญหาไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ งบประมาณ บุคลากร การจัดการเรียนการสอน แม้กระทั่งตัวของผู้บริหารเองที่บางครั้งยังขาดปัจจุบัน โรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีจำนวนมากมายหลายแห่งกระจายไปทั่วทุกแห่งภายใน ประเทศ ในส่วนของจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้มีการจัดการเรียนการสอนจำนวนทั้งหมด 10 แห่ง โดยแต่ละแห่ง ได้มีความพยายามในการบริหารจัดการให้เกิดการสอดคล้องกับพระราชบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. 2545 แก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวดที่ 1 มาตรา 9(4) ในบริหารจัดการการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ บุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เช่น ได้มีการหาแนวทางแก้ปัญหาโดยจัดเสวนาระดม ความคิดเห็นในการพัฒนาสถานศึกษาพร้อมทั้งประเมินการทำงานประจำปีการศึกษา เป็นต้น แต่จากการ ดำเนินงานที่ผ่านมาประสบปัญหาไม่ว่าจะเป็นเรื่องของงบประมาณ บุคลากร การจัดการเรียนการสอน แม้กระทั่งตัวของผู้บริหารเองที่บางครั้งยังขาดหรือลืมนำใช้หลักธรรมที่เคยเรียนมานำมาบริหารจัดการสถาน ศึกษาของตนให้สามารถขับเคลื่อนไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ดังนั้น การที่จะบริหารงานในการ จัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหวังจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาและใช้องค์ความรู้ที่เป็น แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำในการบริหารมาประกอบใช้ ตลอดถึงแบบอย่างการบริหารที่ประสบ ผลสำเร็จมาแล้ว ไม่เพียงเท่านั้น การบริหารที่จะก่อให้เกิดความชอบธรรมและสามารถสร้างองค์กรให้เกิด ความเข้มแข็งอย่างมีประสิทธิภาพหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าการบริหารแบบเชิงพุทธ ผู้วิจัยเห็นว่าจำเป็น ต้องนำหลักธรรมเกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำมาใช้ประกอบการบริหารจัดการ เนื่องจากโรงเรียนพระปริยัติธรรม เป็นโรงเรียนที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรพุทธ จึงเหมาะสมและสมควรนำหลักธรรมเกี่ยวกับภาวะผู้นำ มาขับเคลื่อนโรงเรียนพระปริยัติธรรมให้มีประสิทธิผล บรรลุถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้

ผลจากการรายงานประจำปีของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดกาฬสินธุ์ (โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์, 2562) พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามีประเด็นที่ต้องได้รับการพัฒนาที่สำคัญอยู่ หลายๆ ประเด็น ไม่ว่าจะเป็นในด้านคุณภาพและมาตรฐานในการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทที่ควรจะเป็นอย่างแท้จริงซึ่งปรากฏว่ายังจะต้องเพิ่มเติมในด้านประสิทธิภาพของระบบการดำเนินการด้านการบริหารจัดการศึกษา ควรพัฒนาเกี่ยวกับการสร้างเอกภาพทางการบริหารให้กับองค์กรระดมพลังสมองเพื่อสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เด่นชัดเพื่อเป็นแนวทางของการจัดการศึกษาในบริบทพื้นที่นั้นๆ ด้านการสร้างศาสนทายาทและ การดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนา แก่ชุมชนในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร มีความคิดริเริ่มที่เน้น การพัฒนาทั้งด้านวิชาการและการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ เพราะเป็นกลไกที่สำคัญในการบริหารงานเพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดที่มุ่งสู่การพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดกาฬสินธุ์ ให้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งเอาไว้

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะที่มีความเกี่ยวข้องและเป็นบุคลากรของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ จึงสนใจในการศึกษาและเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อนำผลของการวิจัยที่ได้ไปใช้เป็นข้อมูลการพัฒนาภาวะผู้นำตาม หลักทฤษฎีปาปนิคสูตร ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรของผู้บริหารโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบผสม (Mixed Method) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นหลัก โดยเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร สำหรับผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์

1. ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดกาฬสินธุ์ ปีการศึกษา 2565 ประกอบด้วย ผู้บริหาร 10 รูป และครูผู้สอนทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ จำนวน 270 รูป/คน

รวมประชากรทั้งหมด 280 รูป/คน กลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดกาฬสินธุ์ ปีการศึกษา 2565 ซึ่งการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) (1970, pp. 607-610) ที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 162 คน และกลุ่มเป้าหมาย ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดกาฬสินธุ์ ปีการศึกษา 2565 จำนวน 6 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

2. เครื่องมือการวิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) ซึ่งใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และ ใช้แบบสัมภาษณ์ในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีรายละเอียดของเครื่องมือ ทั้งสองประเภท ดังนี้

2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร สำหรับผู้บริหารโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.94 แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร สำหรับผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ และตอนที่ 2 แบบสอบถามที่ใช้วัดระดับภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร สำหรับผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับตามแบบ Likert Five Rating Scale จำนวน 35 ข้อ

2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์ (Interviews) เกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร สำหรับผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open ended Questionnaire) ซึ่งมีค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหาเท่ากับ 1.0 แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับ ตำแหน่งระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงานและตอนที่ 2 ภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร สำหรับผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์ 3 ด้านตามกรอบแนวคิดของวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ขออนุญาตจากสำนักงานศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการรวบรวมข้อมูล 2) ส่งหนังสือถึงโรงเรียนพระปริยัติธรรมในสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 3) นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจากโรงเรียนพระปริยัติธรรม สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดกาฬสินธุ์

ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยผู้วิจัยได้เก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง 4) ผู้วิจัยเก็บข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์ จากกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 6 คน และ 5) นำแบบตอบสัมภาษณ์ที่ได้มาจัดทำข้อมูลโดยการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์แต่ละชุดบูรณาการกับแบบสอบถามในส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อนำเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัยต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งได้จากการศึกษาเอกสาร (Documentary) การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสัมภาษณ์ แล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์และนำเสนอเชิงพรรณนา 2) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม มีขั้นตอนดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่งหน้าที่ ประสบการณ์ทำงาน และระดับการศึกษา โดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติด้วยค่าสถิติร้อยละ (Percentages) และการแจกแจงความถี่ (Frequency) ซึ่งเป็นสถิติที่ใช้สำหรับอธิบาย 2) ใช้สถิติวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน อธิบายข้อมูลระดับภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรสำหรับผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ดีจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า ส่วนใหญ่เป็นครูผู้สอน คิดเป็นร้อยละ 93.80 รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษา คิดเป็นร้อยละ 6.20 ตามลำดับ จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 75.30 รองลงมา คือ สูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 24.70 ตามลำดับ และจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานอยู่ระหว่าง 6-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 50.62 รองลงมา มีประสบการณ์ในการทำงาน 11 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 27.78 และมีประสบการณ์ในการทำงานไม่เกิน 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 21.60 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ 1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมและรายด้าน พบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.05$, $S.D. = 0.60$) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับการปฏิบัติมากที่สุด คือ ด้านแบบอย่างการเป็นผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

($\bar{x} = 4.14$, S.D. = 0.62) รองลงมา คือ ด้านการจัดการระบบการทำงาน ตามหลักทุติยปาปนิกสูตร ($\bar{x} = 4.04$, S.D. = 0.73) ด้านการมอบอำนาจตามหลักทุติยปาปนิกสูตร มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.02$, S.D. = 0.71) ส่วนด้านที่มีระดับการปฏิบัติต่ำสุด คือ ด้านการกำหนดทิศทางตามหลักทุติยปาปนิกสูตร ($\bar{x} = 3.98$, S.D. = 0.76) และ 2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทุติยปาปนิกสูตร ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ดังนี้

2.1 ด้านการกำหนดทิศทางตามหลักทุติยปาปนิกสูตร ข้อเสนอแนะแนวทาง คือ ผู้บริหารควรมีส่วนร่วมที่ชัดเจน สามารถกำหนดแผนงานก่อนการดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้ และผู้บริหารจะต้องบริหารบุคลากรในองค์กรให้มีส่วนร่วมภายในองค์กร

2.2 ด้านการจัดการระบบการทำงานตามหลักทุติยปาปนิกสูตร ข้อเสนอแนะแนวทาง คือ ผู้บริหารต้องปรับระบบการดำเนินงาน โครงสร้างขององค์กรเพื่อการดำเนินงานเกิดประสิทธิผล องค์กรมีแนวปฏิบัติเดียวกัน และบรรลุมิตรภาพประสงค์เดียวกัน

2.3 ด้านการมอบอำนาจตามหลักทุติยปาปนิกสูตร ข้อเสนอแนะแนวทาง คือ ผู้บริหารควรมอบอำนาจให้แก่บุคลากรอย่างจริงจังเพื่อจะทำให้บรรยากาศในการทำงานมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน การสื่อสารระหว่างบุคคลระหว่างกลุ่มเกิดประสิทธิผล และเกิดผลลัพธ์ใหม่ๆ ที่สร้างสรรค์ ซึ่งมาจากการที่สมาชิกของกลุ่มหรือบุคลากรสามารถแสดงความคิดเห็นและศักยภาพของตนได้อย่างอิสระ

2.4 ด้านแบบอย่างการเป็นผู้นำตามหลักทุติยปาปนิกสูตร ข้อเสนอแนะแนวทาง คือ ผู้บริหารต้องสร้างความน่าเชื่อถือ มีความรู้ความสามารถ เพราะไม่ว่าบุคคลจะมี ความสามารถเพียงใดก็ไม่สามารถจะเป็นผู้นำที่แท้จริงได้ หากขาดคุณลักษณะที่เหมาะสม

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยจะได้นำประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. อภิปรายผล ภาวะผู้นำตามหลักทุติยปาปนิกสูตรของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งได้ผลการอภิปรายดังต่อไปนี้

ทุติยปาปนิกสูตร มี 3 ประการ คือ 1) จักขุมา หมายถึง มีปัญญามองการณ์ไกล 2) วิรูโร หมายถึง จัดการธุระได้ดีมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน 3) นิสสยสัมปันโน หมายถึง พึ่งพาอาศัยคนอื่นได้ เพราะเป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ จะเห็นได้ว่า “ทุติยปาปนิกสูตร” นักบริหารจะทำหน้าที่สำเร็จลุล่วงย่อมถึงความยิ่งใหญ่ความไพบลูย์ไปด้วยดีถ้ามีคุณลักษณะตามนี้ ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ ด้านการกำหนดทิศทางตามหลักทุติยปาปนิกสูตร ผู้บริหารและครุมีความคิดเห็น เกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักทุติยปาปนิกสูตรของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อมีระดับ การปฏิบัติ คือ ผู้บริหารมีอุดมการณ์ในการพัฒนาองค์กร มีการปฏิบัติ

อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับพระอธิการธีระพล โคตรมสิสโส (บุญกลาง) (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเมตตา รองลงมาคือ ด้านมูทิตา ด้านอุเบกขา และด้านกรุณา ตามลำดับ ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร 4 จำแนกตามตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ด้านการจัดการระบบการทำงานตามหลักทศตยาปณิกสูตร ผู้บริหารและครูมีความ คิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักทศตยาปณิกสูตรของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อมีระดับการปฏิบัติ คือ ผู้บริหารและบุคลากรมีการวิเคราะห์ห้วงค์กรโดยใช้เทคนิค SWOT ซึ่งสอดคล้องกับพระปลัดอภิสิริทธิ์ ธีรปัญญา (เล็กภิญโญ) (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาตามหลัก สัปบุริสธรรม 7 ในโรงเรียน พระปริยัติธรรมแผนก สามัญศึกษาในจังหวัดขอนแก่น พบว่า ในภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารตามหลักธัมมัญญาตา รองลงมาคือ ด้านการบริหารตามหลักกาลัญญาตา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการบริหารตามหลักปุคคัลโป ปรัญญาตา ผลการเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาตาม หลักสัปบุริสธรรม 7 ในสถานศึกษา จำแนกตาม สถานภาพ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน

ด้านการมอบอำนาจตามหลักทศตยาปณิกสูตร ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะ ผู้นำตามหลักทศตยาปณิกสูตรของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อมีระดับการปฏิบัติ คือผู้บริหารเป็นผู้มีจิตใจ กว้างขวาง รู้จักสร้างโอกาสให้เกิดขึ้นเพื่อให้ได้ประโยชน์ต่อสถานศึกษา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ พระเดวิศน์ สุขถาวร (อัมเนียม) (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอเมืองขอนแก่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ภาวะผู้นำด้านหลักความคุ้มค่า รองลงมาคือภาวะผู้นำด้านหลัก ความรับผิดชอบ และภาวะผู้นำด้านหลักการมีส่วนร่วม ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ย ต่ำสุดคือ ภาวะ ผู้นำด้านหลักคุณธรรม การเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน จำแนกตามขนาดสถานศึกษาและประสบการณ์การทำงานพบว่า โดยภาพรวม มีการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกตามสถานภาพ พบว่า ไม่แตกต่างกัน แนวทางในการ

ส่งเสริมและภาวะผู้นำตามหลักธรรมมาภิบาล ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 1) ด้านหลักนิติธรรม ควรจัดอบรมเกี่ยวกับหลักการ ระเบียบ กฎเกณฑ์ของการบริหาร สถานศึกษา และปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ 2) ด้านหลักคุณธรรม ควรมีความเป็นผู้นำที่ดีและมี มนุษยสัมพันธ์ 3) ด้านหลักความโปร่งใส ควร มีการทำงานอย่างเป็นระบบ และการตรวจสอบเป็น ระยะ 4) ด้านหลักการมีส่วนร่วม ควรมีการปฏิบัติ ร่วมกันระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา 5) ด้านหลักความรับผิดชอบ ควรมีการประเมินผล กำกับและติดตามงาน 6) ด้านหลักความคุ้มค่า ควรมีการจัดสวัสดิการให้ มีความประหยัดและความคุ้มค่าที่เหมาะสม

ด้านแบบอย่างการเป็นผู้นำตามหลักทศตปิณฑิกสูตร ผู้บริหารและครูมี ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ภาวะผู้นำตามหลักทศตปิณฑิกสูตรของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัด กาสินธุ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อมีระดับการปฏิบัติ คือ ผู้บริหารมีความสนใจ สิ่งต่างๆ รอบตัวอย่างกว้างขวาง มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ ยอมรับสภาพต่างๆ มีความอดทนและเป็นคน มีเหตุผล มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับพระมหาศุภสิทธิ สุภสิทธิ (หลักเพชร) (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารโรงเรียนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญ ศึกษา จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านมีการ ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านปิยวาจา ด้านอรรถจริยา ด้านทาน ด้านสมานัตตตา ตามลำดับ ผลการเปรียบเทียบการบริหารโรงเรียนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล การบริหารโรงเรียน ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาสิโนธุ์ ตำแหน่ง และวุฒิ การศึกษา ไม่แตกต่างกัน ส่วนประสบการณ์ทำงาน แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แนวทาง ในการพัฒนาและส่งเสริมการบริหารโรงเรียนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาสิโนธุ์ ควรปฏิบัติดังนี้ ด้านทาน ผู้บริหารต้องรู้จัก เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ส่งเสริมครูผู้สอน และบุคลากรเข้าอบรมด้านวิชาการต่างๆ เพื่อให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ให้ความโปร่งใสตรงไปตรงมา ให้ความเป็นกันเองกับครูผู้สอนและนักเรียน เสียสละ ทางกายทำเป็นแบบอย่าง ไว้เนื้อเชื่อใจ รวมถึง การเสียสละแบ่งปันในส่วนที่สามารถอนุเคราะห์ สงเคราะห์ได้ ด้านปิยวาจา ผู้บริหารควรมีวาจาโน้มน้าว พุดทำให้เข้าใจ สร้างองค์ความรู้ให้ครูผู้สอน และบุคลากรมีแนวคิดที่จะร่วมคิดร่วมทำในการปฏิบัติหน้าที่ อย่างตรงไปตรงมา เน้นคำพูดจริงใจและที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ฟัง ด้านอรรถจริยา เป็นแบบอย่างในการครอง ตนเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม มีน้ำใจ ต่อกัน ร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนเป็นหลัก ร่วมคิดร่วมทำและสร้าง คุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ด้านสมานัตตตา ผู้บริหารต้องทำหน้าที่ตนเองไม่ให้ บกพร่อง ไม่ถือตัว ยินดีช่วยเหลือครู บุคลากร และนักเรียน ในยามเดือดร้อนเสมอ ทำหน้าที่เป็นครู ในบทบาทผู้ให้ ความรู้ และสามารถเป็นเพื่อนร่วมงานที่ดีกับครูและนักเรียนในการพัฒนาโรงเรียนได้อย่าง มีความสุข ไม่ถือตน แต่ให้ถือหน้าที่เป็นสำคัญ ใช้หลักการพ่อปกครองลูกพี่ปกครองน้อง เป็นต้น

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยเชิงนโยบาย

1.1 การนำแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปณิกสูตรของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ไปใช้ต้องสร้างความตระหนักให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญในการขับเคลื่อนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เกิดประสิทธิภาพ และ เกิดประสิทธิผลในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

1.2 ผู้บริหารควรส่งเสริมการบริหารงาน 4 ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหารงานวิชาการ ฝ่ายบริหารงานบุคคล ฝ่ายบริหารงานงบประมาณ ฝ่ายบริหารงานทั่วไป และงานที่นอกเหนือจากนี้

1.3 ผู้บริหารควรมอบกำลังกายกำลังใจในการทำงานอย่างเต็มที่

1.4 ผู้บริหารควรวางตนเสมอต้นเสมอปลายเป็นแบบอย่างให้กับบุคลากรทุกคนได้

1.5 ผู้บริหารควรมีการวิจัยแนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำเกี่ยวกับโรงเรียนเพื่อนำมาพัฒนาทางการศึกษาให้มีผลยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

2.1 ด้านการกำหนดทิศทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปณิกสูตร มีข้อเสนอแนะแนวทางภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปณิกสูตรของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ คือ ผู้บริหารควรมีแนวทางและกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน ซึ่งจะทำให้ผู้บริหารสามารถกำหนดแผนงานก่อนการดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้ อีกทั้ง ผู้บริหารจะต้องบริหารบุคลากรในองค์กรให้มีส่วนร่วมในการสร้างพันธกิจ วิสัยทัศน์ และการสื่อสารภายในองค์กรได้อย่างชัดเจน

2.2 ด้านการจัดการระบบการทำงานตามหลักทฤษฎีปาปณิกสูตร มีข้อเสนอแนะแนวทางภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปณิกสูตรของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ คือ ผู้บริหารจะต้องปรับระบบการดำเนินงาน ขั้นตอนการปฏิบัติงาน จนถึงโครงสร้างขององค์กรเพื่อให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายขององค์กรที่วางไว้ เพื่อการดำเนินงานเกิดประสิทธิผล และทำให้องค์กรมีแนวปฏิบัติไปในทางเดียวกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์เดียวกัน

2.3 ด้านการมอบอำนาจตามหลักทฤษฎีปาปณิกสูตร มีข้อเสนอแนะแนวทางภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปณิกสูตรของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ คือ ผู้บริหารควรมีความชัดเจนในการมอบอำนาจให้แก่บุคลากร เพื่อให้บรรยากาศในการทำงานของบุคลากรมีความไว้วางใจซึ่งกันและกันเพื่อให้การสื่อสารภายในองค์กร เกิดประสิทธิผล และเกิดผลลัพธ์ใหม่ๆ ที่สร้างสรรค์ ซึ่งมาจากการที่บุคลากรสามารถแสดงความคิดเห็นและศักยภาพของตนได้อย่างอิสระ

2.4 ด้านแบบอย่างการเป็นผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปณิกสูตร มีข้อเสนอแนะแนวทางภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปณิกสูตรของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ คือ

ผู้บริหารต้องสร้างความน่าเชื่อถือและมีคุณสมบัติของผู้นำที่ดี หมายถึง ผู้บริหารต้องมีความเข้าใจและให้ความสำคัญของคุณลักษณะกับความรู้ความสามารถ หากขาดคุณลักษณะที่เหมาะสมแล้ว ก็ไม่สามารถจะเป็นผู้นำที่แท้จริงได้

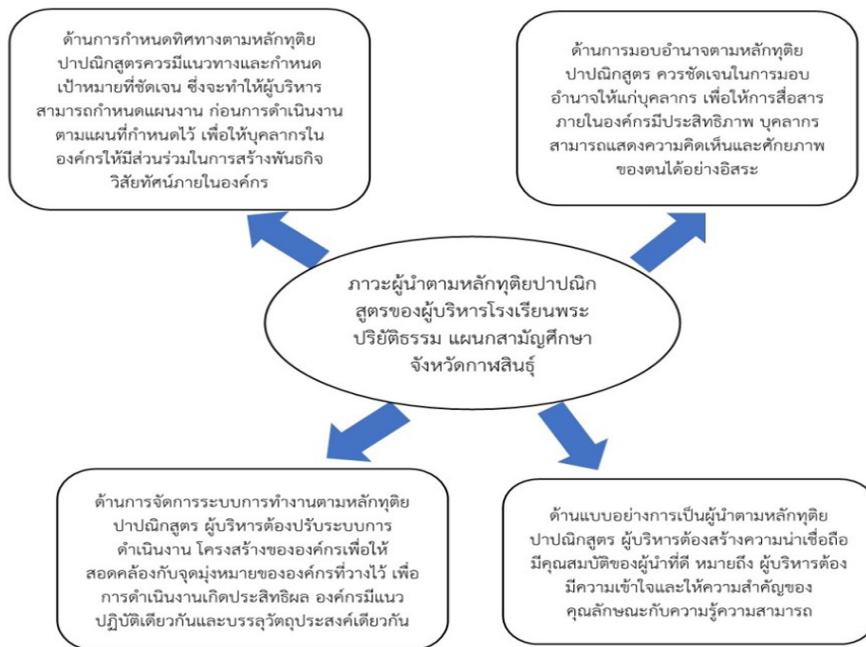
3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาหลักธรรมอื่นๆ ในการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์

3.2 ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อให้ได้สารสนเทศเชิงลึกในการวางแผนการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ทำให้ทราบว่าผู้บริหารโรงเรียนควรเป็นผู้กำหนดเป้าหมายและแนวทางการปฏิบัติงานให้ชัดเจนเพื่อเป็นแนวทางให้การปฏิบัติงานให้สำเร็จได้ ตามเป้าหมาย และผู้บริหารต้องมีคุณสมบัติของผู้นำที่ดี และต้องสร้างความน่าเชื่อถือ กล่าวคือต้องเข้าใจถึงความสำคัญของคุณลักษณะกับความรู้ความสามารถ ดังแผนภาพ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- พระदेวิศม์ สุขถาวร (ยิ้มเนียม). (2559). *ภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอเมืองขอนแก่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต). (2549). *พุทธวิธีการบริหาร*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดอภิสิทธิ์ ชีรปัญญา (เล็กปัญญา). (2560). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในจังหวัดขอนแก่น*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาศุภสิทธิ์ สุภสิทธิ์ (หลักเพชร). (2560). *การบริหารโรงเรียนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอธิการธีระพล โคตรมสิสโส (บุญกลาง). (2560). *ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดนครราชสีมา*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์. (2562). *รายงานประจำปีโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์*. กาฬสินธุ์: โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์.
- Krejcie, R. V., & D.W. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

